

Intelligentzia landu aurretik egin beharrekoak

0-6 urte artean garatzen da garunaren %90a eta funtsezkoa da adin horretan oinarriak finkatzea. Geroko ikasketa prozesuan arazo bihurtu ez daitezten, 4-5 urteko haurren burmuinek ikusmena, entzumena eta motrizitatea ondo prozesatzen al dituzten aztertzen eta lantzen dute Atarrabiako Paz de Ziganda ikastolan. Prebentzioan programa eredugarria du aurtengo Nafarroa Oinez antolatu duen ikastetxeak.

Testua eta argazkiak:
MIKEL GARCIA

4 URTEREKIN lengoaiari, arretari... zailtasunen bat duten haurrak identifikatzen dituzte Paz de Zigandako irakasleek, ondoren neurozientzietan doktore den Maria Lópezek ikus ditzan. Haurren burmuinaren garapenean espezialista da López espainiarra eta urtero etortzen da Atarrabiako ikastolara: 4 urte dituztenean ikusten ditu umeak, ikasturte hasieran; berak emandako aholku eta ariketekin hobekuntzarik egin al duten jakiteko itzultzen da ikasturte horren bukaeran; eta bilakaeraren emaitzak aztertzeko 5 urte dituztenean bueltatzen da. Guztira hiru bider, Lehen Hezkuntzarako jautzia egiterakoan, irakurketa eta idazketara, zailtasun txiki zena arazo larri bihurtu ez dadin. "Gure altxorra da Mariak oso ondo identifikatzen duela umeari zer gertatzen zaion, eta hori abiapuntua da arreta pertsonalizatua egiteko. Irakasleentzat abantaila handia da, askotan ez dakitelako zein den zehazki umeak duen arazoa, eta Mariak berehala argitzen du", dio Iñaki Erroz ikastetxeko zuzendariak.

Hasteko, haurren garapen fisiologikoa aztertzen du Lópezek; alegia, osasun arazorik duen. Begetazioek edo mukiek entzumen arazorik sortzen al dioten, arreta jartzen ez

Batxilergoa hartuko duen eraikina egin nahi du Atarrabiako Paz de Zigandak. *Munduz mundu* lelopean, aurtengo Nafarroa Oinez festako dirua horretara bideratuko da, baina jasotakoaren %20a Lodosako ikastolari emango diote, bizi duten egoera larriarekin elkartasunean.

Irudietan, Paz de Zigandako haurrak jolasean. Neurozientzietan doktore den Maria Lópezen esanetan, batzuetan gurasoek edo irakasleek susmoa dute umeak ez duela ondo ikusten, oftalmologora eraman eta honek esaten die ez duela ezer. “Ez du ezer begietan, baina horrek ez du esan nahi burmuinak ondo egiten duenik bere lana, irudiak ondo antzemango ditu begiak, baina arreta bisuala, espazioa antzemateko modua, memoria bisuala... gaizki egon daitezke”.

duen ikaslearen problema ez ote den azukre, txokolate, Coca-cola... gehiegi hartzen duela, hitz egiteko zailtasunaren errua arnas koordinazioak al duen...

Behin arazo fisiologikorik ez dagoela baieztatuz gero, arlo sentsoriala aztertzen du neurozientzietan doktoreak; hots, ea umea munduarekin ondo konektatuta dagoen ikusmen, entzumen eta ukimen eremuetan. Ikusmenean arazoren bat badu, ez du gustura margotuko; ez badu entzuten, deskonektatuta egongo da eta ez ditu irakaslearen arauak ulertuko; eta ukimen arazoak baditu, minarekiko hiposentikorra bada adibidez, kolpeak hartuko ditu konturatu ere egin gabe, traketsa izango da, dena ukitu nahiko du eta margotzeko edo idazteko arazoak izango ditu. Aurrerago ikusiko dugunez, kontua ez da ea ondo ikusten, entzuten, ukitzen duen, baizik ikusten, entzuten eta ukitzen duen hori garunak ondo prozesatzen eta barneratzen al duen.

Azken urratsa fisikoa litzateke; umearen psikomotrizitatea aztertzea. Baliabide egokiak ditu koordinaziorako, orekarako, gorputzaren jarrerarako, gorputza espazioan kokatzeko, begia eta eskua koordinatzeko?...

Lópezen hitzetan, garrantzitsua da ziurtatzea burmuinean sartzen den informazioak

ahalik eta kalitate onena duela, adin horretan garatzen ari direlako umearen sistema sentso-rial guztiak: “Ni ez nago garapen intelektualarekin kezkatuta, garapen hori eman dadin aurreko guztia begiratzen dut, oinarriak. Burmuina ondo antolatuta baldin badago, erraza izango da garapen intelektuala, ikasketa prozesua, eta ez baldin badago, zaila”.

Umeak marrazteko burua mahai gainean etzaten badu, ikus-eremu bat ezabatzen egon daiteke, ez dituelako ezker eta eskuin begiak ondo koordinatzen

Garuneko “oztopoak” nola antzeman?

Ebaluazio neurofuntzionalak egiten ditu Maria Lópezek, umeak bere adinari dagokion burmuin-garapena duen jakiteko. Adibidez, ume batek marrazteko burua mahai gainean etzaten badu, ikus-eremu bat ezabatzen egon daiteke, irudiak mugimenduan ikusten dituelako, ez dituelako ezker eta eskuin begiak (bi ikus-eremuak) ondo koordinatzen: “Ibili bitartean hanka batek besteari ostikoak emango balio bezala da, begi batek besteari ostikoak ematen dizkio, edo begi bat alde batera doa eta bestea bestera, edo saltoka, edo bat bestea baino azkarrago...”. Ikusmenarekin eta motrizitatearekin lotuta, haurrak mugimendu begi-motore heldugabeak izan ditzake eta mugimendu horiek landu egin behariko ditu, gauzen segimendua begiekin egin dezan, eta ez gorputz osoarekin edo

lepoarekin, bestela gero gorputz osoa mugituz irakurtzen bukatuko duelako.

Entzumena berriz, irratia bailitzan muntatzen da garunean, eta umeak ikasi behar duen lehen gauza da entzumena pizten eta itzaltzen. Haur batzuek piztu eta itzaltzen dute oso ondo jakin gabe noiz, gelan deskonektatuta daukate botoia eta ez diote irakasleari entzuten. Beste hainbatek soinu iturria aurkitzeko arazoak ditu, 360 graduko eremuan bilatu behar dugulako iturria, baina ikusmenak 120 gradu hartzen ditu. Esaterako, irakaslea atzean baldin badaukagu eta bere ahotza ezkerretik edo eskuinetik datorren identifikatzeko zailtasunak baditugu, denbora gehiago galtzen da hori zehazten eta informazioa galtzen da. Bolumena kontrolatzea ere garrantzitsua da: hiposentikorrek normala baino altuago hitz egitea behar dute, eta hipersentikorrek aldiz –zarata dagoen lekutan berehala negarrez hasten diren horiek–, baxuago. Soinuak filtratzeko arazoak izanez gero, ez dira gai izango interesatzen ez zaizkien hotsak kanpoan uzteko eta irakaslearen ahotsean zentratzeko: “Gelan dauden entzumen eta ikusmen estimulu guztietatik irakaslearekin, arbelarekin geratu behar da umea, baina ez baldin badauki garrantzitsua dena eta ez dena banantzen, dena sartuko zaio buruan, hots pila, eta kaosa da hori, informazio ez-antolatua asko. Horrek eragingo du gehiago ezin duenean haurrak zuzenean bere buruko ‘irratia’ itzaltzea, edota jasotako informazioa ere halaxe ateratzea: asko eta antolatu gabe. Nire lana da ziurtatzea informazio sarrera modu antolatuenan emango dela”.

Maria Lópezek argi utzi nahi izan digu berak ez duela begiekin edo belarriekin lan egiten, baizik eta begiek eta belarriek garunera bidaltzen dutenarekin. “Batuetan gurasoek edo irakasleek susmoa dute umeak ez

duela ondo ikusten, oftalmologora eramán eta honek esaten die ez duela ezer. Ez du ezer begietan, baina horrek ez du esan nahi burmuinak ondo egiten duenik bere lana, irudiak ondo antzemango ditu begiak, baina arreta bisuala, espazioa antzemateko modua, memoria bisuala, ikusi eta entzutearen arteko lotura... gaizki egon daitezke. Informazioaren prozesamenduan egon daiteke arazoa eta burmuinak entrenatu egin behar du hori?”. Baina nola?

Soinuak filtratzeko arazoak izanez gero, ikasleak ez dira gai izango interesatzen ez zaizkien hotsak kanpoan uzteko eta irakaslearen ahotsean zentratzeko

Arazoa antzeman ondoren, zer egin?

Estimulazio programa bat prestatzen da, bi norabidetan: batetik, ikastolan taldean lantzeko ariketak (psikomotrizitate, esaterako), eta bestetik, etxean haur bakoitzak lantzekoak (adibidez ikusmen estimulazio zehatzak). Bigarren horiek zehazteko, ikusitako haur bakoitzaren gurasoekin biltzen da López. Gainera, ikasturtero hitzaldi bana eskaintzen du Paz de Zigandan: bata gurasoentzat, eta irakasleentzat bestea.

Hain zuzen, irakasleek prestakuntza jaso dute arlo honetan eta ikastolan egiteko diren ariketetan ikasle guztiek hartzen dute parte Haur Hezkuntzan, egunero. Hala, ez da arraroa Paz de Zigandan haurrak lau hankan ibiltzen aurkitzea, ikusmena estimulatzen. Modu horretan, lurrarekiko distantzia konbergentzia bisual ona al duten frogatu dezakete, eta konbergentzia hori landu, ondoren irakurtzeko haurrak beharko duen distantzia bisualean eroso egon dadin. Entzumenari lotuta, programa berezia dute: makina batekin, hamar saiotan bolumen desberdinetan frekuentzia ugari filtratzen dizkiete umei, aztertzeke ez zenbat entzuten duten, nola entzuten duten baino. Aparailuari esker, entzumena entrenatzen edo estimulaten du ikasleak. “Irakasleen txipa aldatzea garrantzitsua izan da; berez, 4-5 urteko ume batek

Atxaspi Hotela

Bittiria 24
Lesaka (Nafarroa)
T 948 637 536

hotela@atxaspi.com
www.atxaspi.com

Maria Lópezek (irudian) 4 urterekin ikusten ditu garapenean zailtasunen bat duten haurrak eta jarraipena egiten die. Arazoaren araberako ariketak jartzen dizkie, irakasleekin eta gurasoekin hitz eginda.

ikasi egin nahi du, mundua ezagutu, estimulatuta dago eta zaila da adin horretan alferra izatea. Beraz, ez badu egiten, izango da arazo bat duelako, ez dagoelako eroso ikasten”, azaldu du Gemi Sorabilla ikastolako orientatzaileak.

Duela hamar urte abiatu zuten egitasmoa, eta inbertsio eta apustu handia egin dute horren alde. “Laguntza taldeak beti izan ditugu, baina adibidez ikasleak gaizki irakurtzen bazuen, irakurtzeko gehiago ematen genion, eta arazoaren oinarri joateko asmoz hasi ginen estimulazio programa lantzen. Izan ere, normalean informazio irteeretan jarri ohi da laguntza, ikasle batek ikasketetan arazoak dituenean irteeran ikusten direlako: gaizki ira-

kurtzen edo hitz egiten du, zailtasunak ditu idazteko... baina benetan arazoa informazio sarreran dago, nola entzuten, ikusten duen ikasleak, nola mugitzen den”, azpimarratu du Sorabillak. 1.000 ikasletik gora ditu Paz de Zigandak, 150 inguru 4 eta 5 urtekoak, eta horietatik urtean 15 bat ume ikusi ohi ditu Maria Lópezek –baita ikastetxetik kanpokoren baten batzuk, gurasoek hala eskatuta–. Ekimen honekin, emaitza oso onak lortu dituzte: madrildarrak hartzen dituen ume gehien burmuin-garapen tasa %70-80koa da –%100 litzateke aproposa–, eta tratamenduaren ostean batez beste %95-97koa da. Garapen arazo larriagoak dituenik bada, noski, eta horiekin Lehen Hezkuntzan ere jarraitzen da lanean, intelektualki baino, garuna estimulatzen.

Prebentzioaren garrantzia

Burmuina ondo garatzeko oinarriak finkatuz gero, izugarrizko lana egin daukagu, eta 0-6 urteetan egitea funtsezkoa da, malgutasun handiena orduan duelako gure garunak. Helduagoak direnean ere zuzendu daitezke aipatu zailtasunak, baina askoz ere konplexuagoa da, ez delako gauza bera garuna hartzea bere garapenaren une onenean dagoenean, edo gauzak jada antolatuta eta “erabakita” daudenean. Lópezek dioskunez, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza titulua lortu ez duten gazte gehien-gehienek ez dute lortu ez bat-batean tonto edo errebelde bilakatu direlako, baizik lehenengo zenbaki edo hizkiari aurre egin behar izan ziotenetik zailtasunak izan dituztelako. “Ondo irakurtzen inoiz ikasi ez zuten haurrak dira, haurtzaroan asko sufritu zutenak, eta geroz eta handiagoa egiten da pilota”. Eta hezkuntzatik at, bestelako arazoen oinarria ere hor egon daiteke. Arreta defizitarentatik hiperaktibitate kasu asko haurtzaroko garapenari lotuta daudela uste du doktoreak. Horregatik guztiagatik, ezinbestekoa da prebentzioa. ■